

Minne katosi laskutaito?

Aarno Laitinen

Suomeen naitu venäläinen nainen luuli, että hänen suomalaista koulua käyvä 12-vuotias poikansa on jotenkin alikehittynyt, kun pojan samanikäiset pietarilaiset serkut olivat paljon pitemmällä koulunkäynnissä.

Äiti ihmetteli, onko pojassa jotain vikaa, kun tämä ei osaa edes kertotaulua pietarilaisten serkkujensa tavoin. Opettaja lohdutti äitiä, ettei suomalaislapsille ole vielä opetettu kuin kertotaulun alkeet.

Nuoret aikuiset neidit eivät myyjättärinä näytä osaanvan alkeellista yhteenlaskua tai kertolaskua toritiskillä ilman taskulaskinta. Kahdella kertominen vielä onnistuu jotenkuten, mutta jos ostaa kolme kiloa punajuuria, kilohinnan kertominen kolmella on jo ylivoimaista.

Kovin usein saa rahasta väärin takaisin. Liika raha on helppo palauttaa, mutta jos saa liian vähän takaisin, on noloa huomauttaa. Joissakin korttipeleissä on jo vaikea löytää kirjanpitäjää, kun yksinkertainen yhteenlaskutaitokin puuttuu häkellyttävän monilta.

Jos uutisissa kuvataan jotakin asiaa numeroilla, ne ovat kovin usein väärin. Kerran televisiossa kerrottiin, että jokainen suomalainen kuluttaa energiaa öljyksi muutettuna noin 3 000 tonnia. Ympäristöasioille omistautunut tutkiva toimittaja halusi kuvata energian tuhlausta. Hänen laskelmansa mukaan Suomi kuluttaisi energiaa 15 000 000 000 öljytonnin edestä, jonka hinta olisi yli 2 000 000 000 000 euroa (kaksi biljoonaa) eli lähes 20-kertaisesti Suomen kansantulo.

Samassa ohjelmassa kerrottiin, että puolet energiasta

voitaisiin säästää, jos lamput vaihdettaisiin vähemmän kuluttaviin. Laskutaidoton ympäristötoimittaja ei ilmeisesti tiennyt, että valaistus kuluttaa vain prosentin koko energiasta, ja vaikka sammuttaisi kaikki lamput ja eläisi pärevalolla, energian kulutus laskisi vain prosentin. Todennäköisesti tuotanto putoaisi paljon enemmän, sillä hämärässä monia asioita on hankala tehdä.

Harrastukseksi etsin lehdistä ja televisiosta laskuvirheitä, sillä jos numerot ja laskut voivat vain olla virheellisiä, yleensä ne ovat sitä.

Numerotkin alkavat olla akateemisesti koulutetuille tv-toimittajille hämärä käsite. Meille opetettiin koulussa lukusanat näin: yksi, kaksi, kolme, neljä, viisi.

Ilmeisesti nykyopin mukaan lukusanat ovat yksi, pari, kolme, neljä, viisi.

Lukusana kaksi on jostain syystä melkein kadonnut suomen kielestä ja sen on korvannut pari. Kun ei olla oikein selvillä numeroiden merkityksestä, epämääräinen sana pari on usein vielä muodossa parisen. Television meteorologit ennustavat säätä, että huomenna odotetaan lämpöä noin tai lähes parisenkymmentä astetta. Selkeä luku epämääräistetään kolmeen kertaan.

Nuoret taksinkuljettajat ilmoittavan 20 euron matkan hinnan: ”Parisenkymmentä euroa.” Sanaan on ikäänkuin kätkeyty toivomus, että enemmänkin voisi maksaa, kun ei kerran selkeästi sanota, että hinta on 20 euroa. Todennäköisesti kuljettaja ei ymmärrä numeroita.

TV1:n kulttuuri-ohjelma Voimalassa oli joukko näyttelijöitä, ohjaajia ja teatterijohtajia, jotka pitivät suorastaan nöyryyttävänä sitä, että kulttuurissa joudutaan laskemaan kustannuksia. Kulttuurin tehtävä on tuottaa kulttuuria eikä laskea rahoja, sanoivat kulttuuri-ihmiset.

Esimerkiksi Lappeenrannan kaupunginteatterin johtaja ei ilmiselvästi tiennyt, mikä merkitys on niillä numeroilla, jotka ovat desimaalipilkun jälkeen verrattuna niihin, jotka ovat ennen desimaalipilkua. Sen verran voisi Lappeenranta sijoittaa lisää kulttuuriin, että panisi teatterijohtajansa edes peruskoulun ala-asteen matematiikan tunneille.

Suomalaisissa kouluissa on ollut pakkokreikkaa, pakkolatinaa, pakkovenäjää ja pakkoruotsia, mutta jostakin syystä kaikkien tieteiden, viisauden ja suhteellisuudentajun perustana oleva matematiikka on jonkinlainen vapaaehtoisuontoinen sivuaine, jota ei oikeastaan tarvitse osata.

Laskutaidottomien ja haluttomien teatterijohtajien lisäksi meillä on paljon laskutaidottomia kansanedustajia, kunnanvaltuutettuja, ammattiliittojohtajia ja muita päättäjiä.

Kun kansanedustajat vaativat kilvan erilaisia ilmaisupalveluja, he eivät halua laskea kuinka paljon ne tosiasiassa maksavat. Lääkärien ja sairaanhoitajien mielestä ihmisten terveys on niin kallis asia, että on sopimatonta laskea sen kustannuksia.

Opiskelijoiden mielestä yhteiskunnan pitää maksaa heille ainakin minimipalkan verran opintorahaa. Lisäksi heidän pitää saada viettää mukavaa opiskelijaelämää niin kauan kuin haluavat – kustannuksista piittaamatta.

Harmaan talouden tutkinnasta mukavan leipäpuun hankkineet verovoudit väittävät, että valtiolta jää saamatta lähes 10 miljardia euroa verotuloja vuodessa. Jos väite pitäisi pakkansa, Suomessa olisi lähes koko kansantalouden kokoinen harmaan liiketoiminnan sektori.

Kulttuuriväki vaatii silloin tällöin, että sen pitää saada rahaa ainakin yhtä paljon kuin puolustusvoimat. Vaatimus perustuu täydelliseen laskutaidottomuuteen, sillä kulttuuriväki laskee omiksi määrärahoikseen vain valtion budjetissa yhden otsikon alla olevan määrärahan.

Jos se vaivautuisi laskemaan kulttuurimäärärahat valtion budjetin muiltakin momenteilta, lisäisi siihen kuntien määrärahat, säätiöiden, sponsorien ja yksityisten kulttuurin kuluttajien rahat, kulttuurilta pitäisi ottaa yli puolet pois ennen kuin sen rahat olisivat samaa luokkaa kuin armeijan.

Kun eduskunnassa puuhataan koululasten iltapäivähoitoa, en ole huomannut kenenkään laskeneen, mitä se maksaa. Olen onnellinen siitä, ettei lapsena tarvinnut mennä koulun jälkeen sosiaalidemokraattisen hoivatädin huostaan leikkimään kunnan hyväksymiä perinneleikkejä ja lukemaan apurahoilla tuotettuja selkosatuja. Paljon antoisampaa oli pelata poikien kanssa sököä ja oppia todennäköisyyslaskenta käytännössä.

Kolumni on julkaistu *Iltalehden* viikonloppuliitteessä lauantaina 24.4.2004, ja se julkaistaan Solmussa kirjoittajansa luvalla.